

A budai várhoz, nemzetünk egyik legjelentősebb, szimbolikus helyéhez többféleképpen kapcsolódunk. Sokunk, már gyermekkorában tágra nyílt szemmel csodálta a lovas szobrokat és az őrt álló katonákat, ahogy meghitt romantikus randevúink során formálódó legmélyebb érzelmeinkből font láncok is köthetnek minket a várhoz. A vár a miénk, nem csak a turistáké, akiknek tömegeivel hál' Istennek egész évben találkozhatunk. A vár kimeríthetetlen forrásként beszél ezer éves történelmünkről, joggal vagyunk rá büszkék. Az a hely ahová a hétköznapiakból kiemelkedve felmehetünk gyönyörködni a festői panorámában. A budai vár épül és szépül, helyreállnak a történelem viharában lepusztult épületek és várfalak. A Nemzeti Hauszmann Terv alapján zajló nagyszabású felújítás aktuálisan munka alatt álló részeit jártuk körbe, bepillantást nyerve történetükbe.

16 ló otthona

A budai Várnegyed egykor komoly lovas hagyományokkal bírt. A 18. században és a 19. század első felében a lovaglóterem és az istálló a palota déli előterében, a déli nagy rondella fölötti magas ágyúállás udvarában állt. Az új istálló kiépítését István nádor (1776–1847) indította el az építkezési anyagok és szerszámok lerakatául szolgáló épület és udvar helyén, a palotától északra. Ettől délre egy reprezentatív lovaglócsarnok és kocsiszín kialakítását is megkezdték. Ezek a félkész épületek komoly károkat szenvedtek az 1849-es dicsőséges tavaszi hadjárat alatt, a vár ostroma során. A szabadságharcot követően a sérüléseket helyreállították és az épületeket befejezték. Az így elkészült romantikus stílusú, reprezentatív csarnok negyven éven keresztül működött a Budavári Palota lovardájaként.

A régi Lovarda melletti istállóépület azonban egyre inkább kicsinek bizonyult. Ezért új lóállásokat és nagyobb remízt kellett létesíteni. Az „Új Lovarda” 1899–1901 között készült el a teljes berendezéssel együtt. Az új csarnoknak – a régihez hasonlóan – hét hatalmas ablaka volt, a hosszoldalakon egy-egy osztott nagy ablakkal megnyitott sarokrival. A II. világháborúban sajnos megsérült, és az egyáltalán nem menthetetlen Lovardát 1950-ben bontották el annak érdekében, hogy vissza lehessen építeni a palotát övező támfalrendszert.

A mai lehetőségeket, igényeket és követelményeket tartja szem előtt a Lovarda többfunkciós rendezvényterként való újjáépítése. A csarnok így egyrészt folytatja a spanyol lovasiskola és egyéb lovas programok hagyományát, másrészt egyéb rendezvények befogadására is alkalmassá válik. Az épület várhatóan év végére elkészül, ami a látottak alapján reálisnak mondható.

A Lovardához kapcsolódóan istálló is épül, amely a Lovarda utca és a várfal közötti földrézsűben helyezkedik majd el, illeszkedve a Várgarázs szerkezeti rendszeréhez. A várlejtő látképében csak az istálló kapubejárója, illetve a földrézsűbe vágott belső udvar jelenik meg. A rejtett kialakításon túl az istálló feletti földrézsű előnye, hogy segíti az épületben az állandó belső hőmérséklet biztosítását. Az istálló – a szükséges kiegészítő helyiségekkel együtt – 16 ló egyidejű tartására lesz alkalmas.

Fizető gyorslift helyett lépcső

A Stöckl-lépcső a mai támpilléres várfal alatti területen helyezkedett el. Az eredeti lépcső Ybl Miklós tervei alapján készült, egyedi vonalvezetéssel, két traktus mélységű pihenőkkel. Az 1896-ban megépült szerkezet a 19. században ott állt Stöckl-épületről kapta a nevét. A Stöckl-épület helyén 1909-ben épült fel a Főőrség épülete, majd 1899-ben a Csikós udvaron szabadon álló Új Lovarda. A Stöckl-lépcsőt a főőrségi épület megépítésével párhuzamosan bővítették ki az új őrségi épület szuterén szintjébe vezető járdával és az alatta lévő várfallal. A lépcső felső bejárata körüli vasrács és a kis park 1903-ban készült el. A déli parkrészbe 1934-ben állították fel Farkas Zoltán Bonfini-szobrát, az északi oldalon pedig 1936-ban Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotását, a Marsigli-szobrot.

A Csikós udvart és a Hunyadi udvart összekötő rámpát 1900-ban építették meg a két terasz közötti támpilléres várfal támpilléreinek vonalában. A terület a II. világháború pusztítása és az ezt követő – részben indokolatlan – bontások következtében elvesztette szerves összefüggéseit, gyalogos és közlekedési kapcsolatait a palotával. Ennek egyik oka a középkori erődrendszer helyreállításának prioritása volt. A terület alárendelt szerepű kiszolgáló udvarrá vált, a Hauszmann-féle átépítések előtti időszakhoz hasonlóan. Elbontották előbb a Lovardát, majd a főőrségi épületet is, majd később a Stöckl-lépcsőt és a felvezető rámpát is. Az elbontások után rekonstruálták az udvart övező várfalakat, amelyek a mai napig is meghatározzák a terület városképi megjelenését.

Az újra megépített főőrségi épülettel egy építészeti egységet alkotó Stöckl-lépcső a tervek szerint megteremti az évtizedek óta hiányzó kapcsolatot a Hunyadi udvar és a mélyebben fekvő Csikós udvar között, új megközelítési útvonalat adva a Lovarda, valamint a Várgarázs bejáratainak.

Így a Stöckl-lépcső folytatásaként új gyalogos és akadálymentes feljárat épül a Palota útról, a Krisztinaváros felől. Ami kiválthatja a jelenleg az Országos Széchenyi Könyvtár területén működő fizetős gyorsliftet.

Magyar kézben bővül kultúránk

Várkert Palota, Várkert Kaszinó, Ybl Vízház: ezek a nevek ugyanazt az épületet takarják, a Várkert Kioszkot. Arról a bizonyos kis furcsa tornyos, villának látszó épületről van szó a Várkert Bazár előtt, amit jelenleg aprólékos precizitással állítanak helyre.

Történt, hogy a Várkert Bazár kialakítása után Ybl Miklós elnyert egy másik – ahhoz szorosan kapcsolódó – megbízást is: egy gőzszivattyúház építését a Bazár és a Duna közé. Ennek a fő feladata az volt, hogy ellássa a Várkertet vízzel, például a park nagyszerű szökőkútjait, az istállókat, a királyi lakot, a konyhát stb. Ez lett a Várkert Kioszk, amit négy év munka után, 1882-ben nyitottak meg.

A technika ugyan viszonylag hamar elavult – 1905-ben kapcsolták le végleg a szivattyúkat –, de a korabeli hirdetések szerint a kávéház a kerthelyiséggel népszerű maradt. A háborúban viszont megsérült, és az állapota a szocializmus alatt tovább romlott. A privatizációval egy izraeli befektetőhöz került az épület, aki kaszinót nyitott benne, majd rendezvénytermet, 2014-ben vásárolta meg a magyar állam, közelebbről az MNB-hez tartozó Pallas Athéné Alapítványok.

Az egykori kazánházban – ahol később a kaszinó működött – rendezvényterem és étterem lesz, a neoreneszánsz falfestményekkel díszített előcsarnok eredetileg is kávéházként működött. Kiállítási térnek pedig az egykori széntárolót használják majd.

Most új bejáratot nyitnak, egyenes a pinceszintre. A 25 évvel ezelőtti átalakításnál bővítették ugyanis a földalatti részt egy alagsori helyiséggel: a boltozatos, kupolás széntárolóhoz tettek hozzá még egy termet a kert alatt. Ehhez nyílik most egy közvetlen lejárát a kerthelyiségből a bejárat előtti térből.

A tervező szerint ezzel még jobban be lehet kapcsolni a kiállítást a város vérkeringésébe, újabb lökést adhatnak annak a kulturális térnek, amelyik innentől egészen a libegőig tart és magában foglalja a Várkert Bazár keresztül-kasul bejárható udvarait.

Karmelita kolostor – Miniszterelnökség

Hogy miért is emlegetik a Miniszterelnökség jövőbeni épületét a sajtóban karmelita kolostornak az jó kérdés, hiszen alig ötven esztendeig működött az említett rend háza. Mindenesetre az egykori Budavári Karmelita kolostor helyén a középkorban lakóházak, majd a késő középkorban a Werbőczy-palota helyezkedett el. A török korban a 16. század végétől itt volt a budai pasák palotája (szerája) és mecsete is, mely Buda 1686-os visszafoglalásakor romba dőlt. Buda visszavétele és a török kiűzése után előbb a jezsuiták, majd 1693-ban a karmeliták tulajdonába került a telekegyüttes, akik 1734-ben felépítették kolostorukat és a Szent József templomot, mely a kolostorépület délnyugati szárnyát foglalja el. 1784-ben II. József rendelete azonban feloszlatta a karmelita szerzetesrendet hazánkban.

Két évvel később a kalapos király budai látogatása alkalmával személyesen intézkedett arról, hogy a karmeliták templomterét színházzá alakítsák kormánytisztviselők szórakoztatására. A kolostor épületében pedig lakásokat alakítottak ki, kaszinó, végül közhivatalok költöztek az épületbe. A karmelita rend feloszlata után az eredetileg barokk épületet copf, a 19. században pedig klasszicista stílusban építették át. Ekkor bővítették az utcai részt kétemeletesre, illetve új kapuzatot alakítottak ki. A világháborús ostrom során az épület súlyos sérüléseket szenvedett. Helyreállítása (1976–77) után különféle intézmények elhelyezésére szolgált. A templomtérben lévő színház Várszínház néven napjainkig töltötte be funkcióját.

Mint ismert, kormányhatározat alapján az egykori kolostor befogadja az Országházból kiköltöző Miniszterelnökség irodáit, de azt is láthatjuk, hogy a történelem során nem először költöznek ide

Nem csak a turistáknak szépül

Írta: Széplaky Bálint

2017. szeptember 19. kedd, 20:00 -

közhivatalok.

Miközben végigjártam a helyszíneket, azok a kritikai hangok visszhangoztak bennem, miszerint a hivatalok okán a gépkocsiforgalom terheli majd a Szent György teret. Őszintén mondhatom, hogy immár két oldalról is rendkívül gyors a feljutás a palotanegyedbe. A Várkert Bazárnál mozgólépcső és lift segítségével percek alatt fel lehet érni, és a mostani felújításnak köszönhetően a Dózsa György tér felőli mélygarázból egymáshoz kapcsolódó hármas liftrendszerrel a Szent György tér elérése is mindössze néhány perc immár. Az akadálymentes közlekedést biztosító liftek felszíni megjelenése építészetiileg pedig illeszkedik a környezethez.

Azt hiszem, a későbbiekben nem csak elsuhanok BUBI-val a praktikusan kialakított bicikliúton a patinás Várkert Bazár előtt, hanem a dokkolóba helyezve felliftezek egy-egy szabad félórámiban a mi várunkba.

Széplaky Bálint